

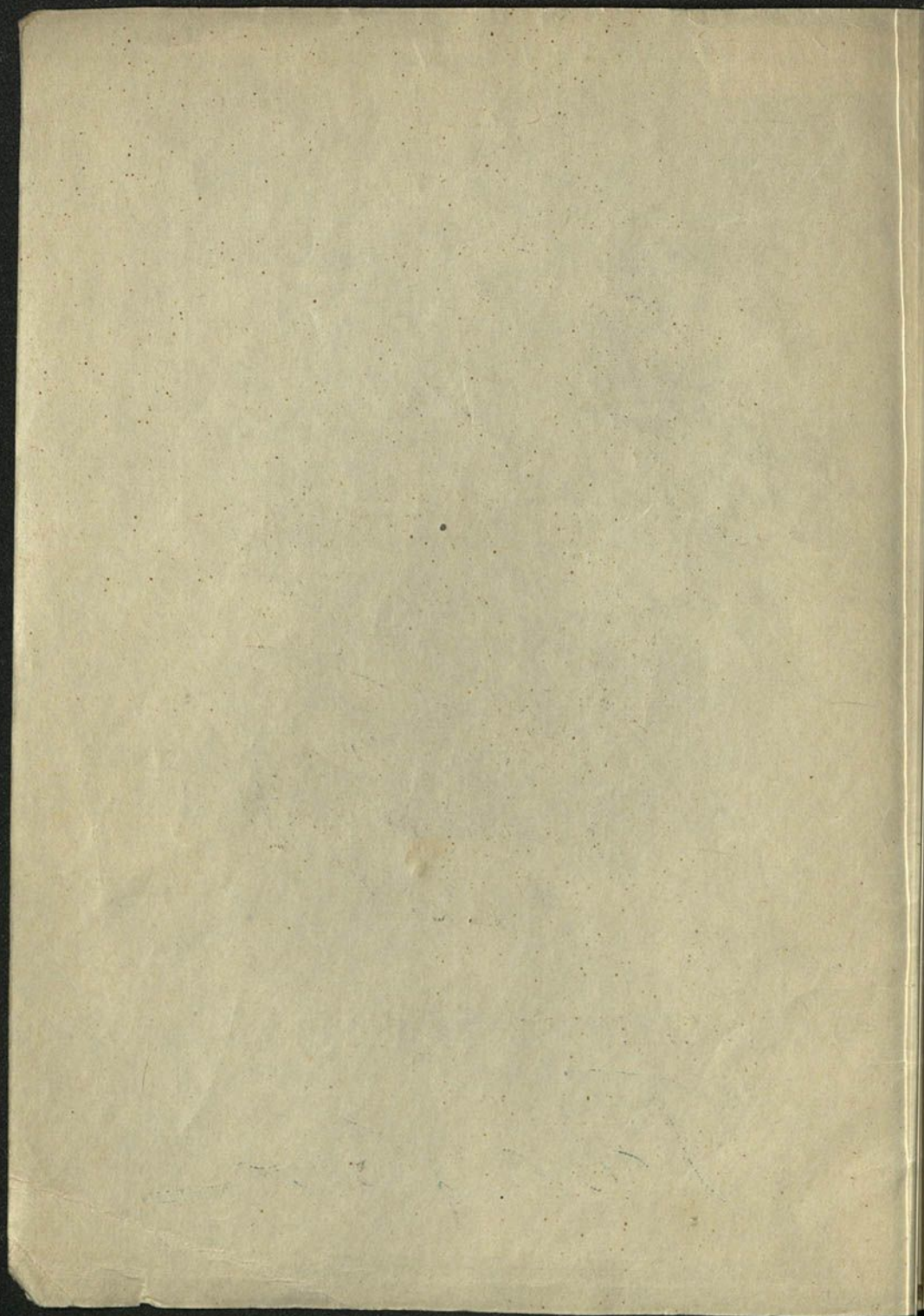
Ба 29955

50.186.14

АНАТОЛЬ ВЯЛЮГІН

Талубы

б. 29255/8

АНАТОЛЬ ВЯЛЮГІН

Талубы

ВЕРШЫ

Ба 29255

Бел. аддзел
1994 г.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР
Рэдакцыя дзіцячай і юнацкай літаратуры
Мінск 1949

*Вокладка і малюнки
мастака Ю. Пучынскага*

25. 04. 2009

КАСЦЕР

Завея ў Разліве шумела,
Замёўшы цясовы барак.
Цыгарку рукой загрубелай
Круціў барадаты рыбак:

— Зірніце за вокны, у поле,
Дзе стогне засыпаны бор...

Сарваўшы рыпучыя дзверы,
Дыхнуў нам у твары віхор.

Мы ў поле глядзелі маўкліва:
Пад пугамі лютых вятроў
Шалела, развееўшы грывы,
Калматае мора снягоў.

І раптам здалося: на полі
Мільгаюць агеньчыкі зор.

Рыбак усміхнуўся:

— Ніколі

Не гасне ля сосен касцёр.

На ціхай паляне палае,

Дажджы ці завеі гудуць —

Заўсёды агонь асвятляе

Вандроўніку ў цемрадзі пуць.

Падыйдзеш уранку, дзе голле

Узняў над палянаю бор,—

Ні следу няма, ні вуголля,

А ноччу палае касцёр...

Стагнала ў Разліве завея.

Рыпеў пад вятрамі барак.

Здалося, вачмі чарадзея

Зірнуў барадаты рыбак:

— Глядзіце... гарыць у віхуры,

Завеяны грэе Разліў.

Казалі касцам смалакуры,

Хто гэты касцёр запаліў.

Блукаў ён па лузе,

Зялёны

Прастор аглядаючы наш.

Хавалі смалістыя кроны

Агеньчык начлежны, шалаш.

На ціхай паляне пакінуў

Ільч перад бурай касцёр.

Святлом азарыў ён краіну,

Зямны асвятляе прастор.

.

Трубілі ў хрыпатыя горны
Над снежным Разлівам вятры.
Мы бачылі ў Грэцыі горнай,
У дальнім Кітаі кастры.
Заліць іх не змогуць
ні лівень,
Ні гнеўнае мора, ні кроў.
Мы сэрцам адчулі ў Разліве:
Палаюць зарою кастроў
Барвовыя крылы сцягоў,
Святлом азараючы сцены
Кранштадта, Варшавы, Масквы,
Святлом вырываючы з цемры
Леніна воблік жывы.

ЛЕГЕНДА НАШАЙ ЗЯМЛІ

Людзі кажучь: той вясною
Каля сосен шумных
Стаяў Сталін раніцою,
Думаў свае думы.

Ён праверыў апаўночы
Патрулі ў Берліне,
Беларускім борам крочыў
На дасвецці сінім.

— Як живеце, партызаны?—
Запытаў у вёсках.

— Жыта сеем, гоім раны, —
Адказала войска.

— Добра ваша дзяржава
Акупанта біла.
Беларусі вернай слава
Зноў разгорне крылы, —

Гаварыў таварыш Сталін
Людзям на дасвецці,
Каб завод пабудавалі
Небывалы ў свеце.

Пойдуць трактараў калоны
З сонечнага цэха,
Скалыхнуўшы бор зялёны
Стогалосым рэхам.

Гаварыў краіне Сталін:
— Будзеш зноў багата
Громам славы,
Звонам сталі,
Хлебам, новай хатай...

Ля варштатаў, на загонах
Колькі дум, гаворак,
Што ў глухім бары зялёным
Планаваў ён горад.

І наўпрост, лясной дарогай,
Пайшоў праз туманы
Да Масквы, Крэмля сівога,
Нібы ясны ранак.

МАЛЕНЬКІЯ ГЕОЛАГІ

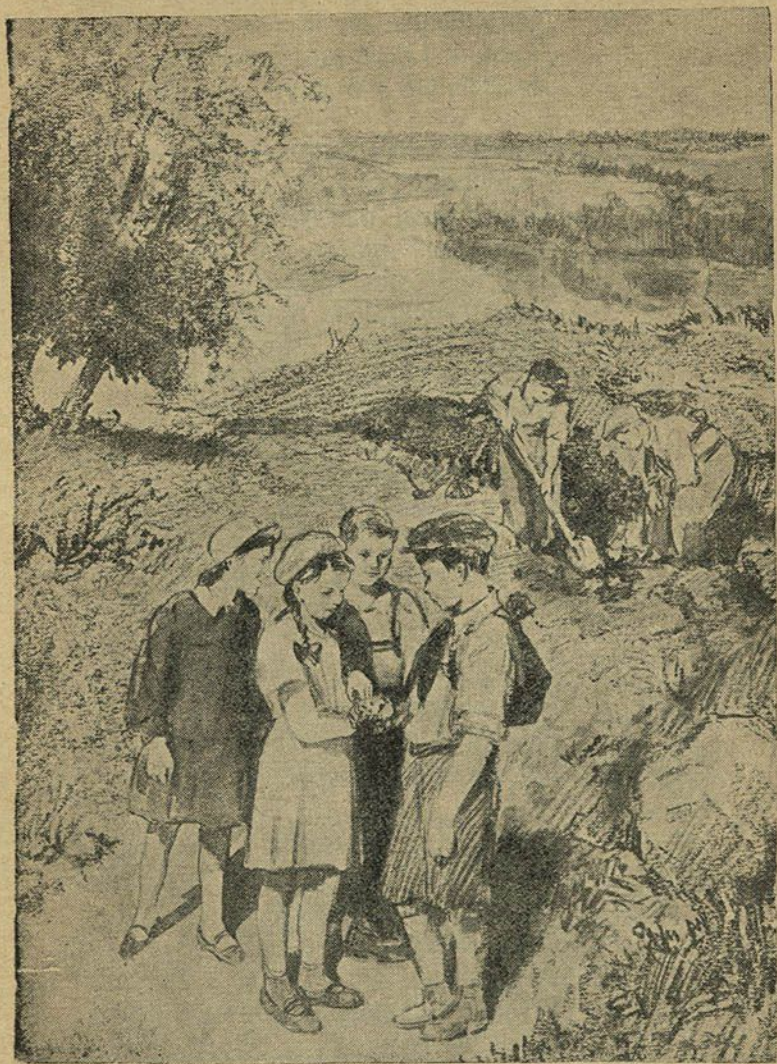
Мы сяголета ўпарта
Вывучаем ля стром
Края роднага карту
Над былінным Дняпром.

Орша, Выдрыца, Копысь...
Сонца плавіць пясок...
У руцэ нашай — компас
Ды з ляшчыны кіёк.

Уначы на прывале
Асвятляе касцёр
Неўгамонныя хвалі,
Затуманены бор.

Мы ідзем ужо месяц
Да Палесся здалёк.
За плячыма ў нас месяц —
Залаты кацялок.

Ён плыве у тумане,
Ён блішчыць у Дняпры,
Разагрэты да ззяння
На паходным кастры.

Моцна пахнуць уночы
Канюшыны стагі.
Дзесьці Прыпяць плюскоча,
Хваляй б'е ў берагі.

Там высозны ляшчэўнік
І алешнік густы.
Там залеглі, напэўна,
Мінералаў пласты.

Хоць хаваюць іх прагна
І куп'ё і чарот,
Мы іх знойдзем пад багнай
Непраходных балот.

У зялёным аеры,
Абудзіўшы прастор,
Загрукочуць сякеры,
Заклякоча матор.

А пасля нас —
Дарослых —
На палескі руднік
Прывязе стогалосы
Пасажырскі цягнік.

Узрастуць пабудовы
Да высокіх нябёс.
Назва станцыі новай
Усхвалюе да слёз,

Бо над шумным перонам,
Дзе сівела куп'ё,
Прачытаем імёны —
І тваё і маё!

ЗЯЛЁНАЯ КРЭПАСЦЬ

У нас, узняўшы шаты,
Сосны край вартуюць.
Па ўсёй Радзіме хаты
З іх цяпер будууюць.

У будні дзень і ў святы
Людзі славяць далі,
Дзе сосны, як салдаты,
У вайну стаялі.

Каб не спаліла спёкай
І сады і пашы,
Дубы сцяной высокай
Засцяць гоні нашы.

Яліны Белавежы
Дужаю заслонай
Стаяць, нібыта вежы
Крэпасці зялёнай.

*

Якія сосны!
Ветры
Ніколі іх не скрышаць.
Сівое пушчы нетры
Жывіцай цёплай дышаць.

Мы адшукаем ранкам
Глухі лясны зацішак,
Дзе многа на палянках
І жалудоў і шышак.

Калі з дружыны кожны
Напоўніць мех і кошык,
Па кладках асцярожна
Да школы пойдзем з ношай.

І шышкі з жалудамі,
Як падарунак брацкі,
Пашлем мы цягнікамі
У стэп у сталінградскі.

*

У стэпе сухавеі
Сады і рэчкі сушаць.
Пясчаныя завеі
Прастор пшанічны глушаць.

То ветры з Кара-Кумаў
Ляцяць без перашкоды
І ападаюць з шумам
На сёлы і на воды,
На кавылі сухія,
На колас залацісты.

Ды са сляпой стыхіяй
Ваююць камуністы.
Яны ў Крэмлі рашылі,
Падрыхтавалі планы,
Қаб хлебны стэп прыкрылі
Дубровы-веліканы.

*

У чарназём багаты
Ля рэк і сёл радамі
Смалістыя зярняты
Пасеюць з жалудамі,

Каб выраслі дубровы,
Прыкрыўшы стэп сабою,
Супроць вятроў суровых
Узняўшыся сцяною.

За ёю налівацца
Ды спець садам, баштанам,
Да Крыма хвалявацца
Пшанічным акіянам.

Яліны Белавежы
Над Волгаю заслонай
Застынуць, нібы вежы
Крэпасці зялёнай.

МОЙ СТАРЭЙШЫ БРАТ

У майго у старэйшага брата
На шырокіх грудзях — ардэны.
Змерыў вогненных вёрстаў багата
Ён у грозныя годы вайны.
Уручаў яму Ленін вінтоўку,
Фрунзе вёў Перакоп штурмаваць.
Нездарма пра Джанкой і Кахоўку
З першых год пачалі мы спяваць.
Славяць брата і славяць адвагу,
Да вінтоўкі прывінчаны штых.
Першы ордэн Чырвонага Сцягу,
Як адзнака гадоў баявых.
Брат са славай вярнуўся з паходу,
Працаваў ад зары да зары,
У мяцельныя ночы
Заводы
Будаваў на Магнітнай гары.
Ён не толькі мой брат і важаты —
Ён вялікага Леніна сын.
Ім калгасныя нівы пажаты
І над пенай парогаў узняты
Ім
жалезныя песні турбін.
Даўшы Сталіну шчыра прысягу,

Брат у новы выходзіў паход.
Слаўны ордэн Працоўнага Сцягу —
Гэта веліч вялікіх работ.
Брат ад Волгі ішоў да Берліна,
На Балканы ішоў ад Дзвіны...
Зіхацяць, нібы слава Краіны,
У лаўровых вянках ардэны.
Сілуэт Ільча сонцам свеціць
На грудзях тваіх, мужны салдат.
І такі-ж сілуэт на білеце,
Што ля сэрца трымае мой брат.
Не старэе мой брат, не старэе,
Дзе ні пройдзе — вясна навакол.
Маладосцю імя тваё вее,
Любы брат, дарагі Комсамол!
Я вучуся, працую заўзята,
Весялюся ля зыркiх кастроў.
І на заклік старэйшага брата
Адкажу я:
— Заўсёды гатоў!

МАТЧЫНА ПЕСНЯ

Спі, мой галубочак сінявокі,
Дрэмле ночка ціхая над хатай.
У асоках завадзей глыбокіх
Жоўтыя паснулі качаняты.

За сялом у нас не змерыць вокам
І лугі арцельныя і нівы.
Дрэлюць пушчы ў тысячу валокаў,
Салаўіныя сады ў налівах.

Мы, сынок, з табой усім багаты.
За твой лёс няма ў мяне трывогі.
Далямі бягуць ад нашай хаты
Да Крэмя шырокія дарогі.

Там не спіць за працаю задумны
Бацька наш у сонечнай святліцы.
Яго вочы — зорныя,
а думы,
Як празрыста-светлыя крыніцы.

Чуе ён над краем шолах зораў,
І ў туманы, золкія лагчыны
Ён паслаў салдатаў у дазоры
Берагчы твой ціхі сон, хлапчына.

Засынай, мой голуб сінявокі,
Дрэмле ночка ціхая над хатай.
У асоках завадзей глыбокіх
Жоўтыя паснулі качаняты.

Дружына Беларускай Літэратуры
Беларускіх Публіцыстаў і Журналістаў
у м. Мінску і ў гарадах Украіны і
Літвы ў 1925 годзе

ЛАГЕР

Добра ў госці к сонцу з'ездзіць,
Дзе ў трысці шумяць азёры.
Паравозу на раз'ездзе
Салютуюць семафоры!..

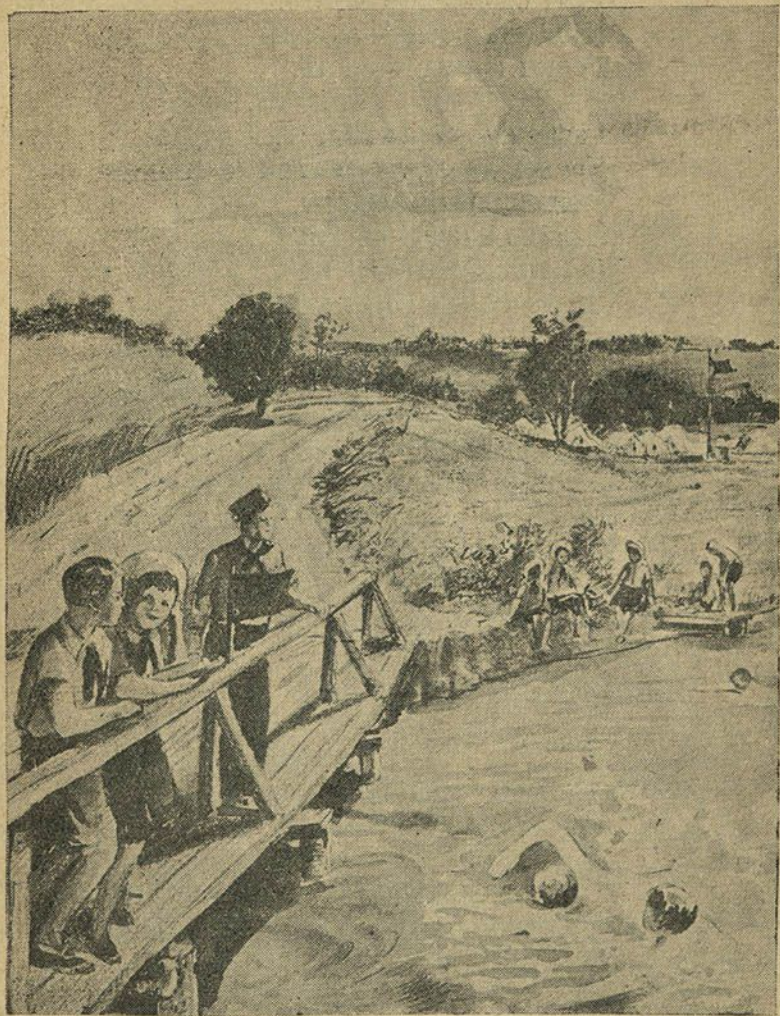
З вудзільнамі, з рукакамі
Выйдзем раніцай з вагона,
Над паходнымі радамі
Затрапеча сцяг чырвоны.

На сцяжынках каля бора
Зарыпяць пад намі кладкі,
Мы паставім у чаборы
Белакрылыя палаткі,
Дзе дразды кладуць яечкі,
Дзе палян смалістых просінь.

Мы вяслом расплешчам рэчкі,
Адбярэм загар у сосен,
Пройдзем пушчай,
Пройдзем бродам,
Па сцяжынцы пройдзем вузкай.

Наліецца
У паходах
Бронзай цела, сталлю—мускул.

C 2842 70

Абмывайце хваляй, воды,
Ногі стомленыя чыста.
Вып'юць росныя заходы
Горны юнага гарніста.

І асвеціць перакаты,
Кручы, хвалі, лапы ёлак
Рыжакудры, языкаты,
Залаты касцёр вясёлы!

АКУНІ

Пойдзем пожняй з вудзільнамі,
Ломячы аір,
Пад зялёнымі кустамі
Адшукаем вір.

Там, дзе голле мьюць вербы
Ў яснай глыбіні,
Паласатыя, як зебры,
Ходзяць акуні.

Гэтакай мясціне рады
Мы з табой, рыбак.
У нас добрая прынада —
Дажджавы чарвяк.

Ледзь закінеш толькі вуду —
Не зявай, браток:
На вадзе, нібы са спуду,
Дрогне паплавок.

Пойдзе, пойдзе стрэлкай белай
Паплавок на дно.
Ты рукою загарэлай
Схопіш вудзільно,

І ўгары, на самай кручы,
У густой лазе
І гарбаты і калючы
Вокунь упадзе.

Вось ужо другі на вудзе,
Пэўна, з кілограм.
Пачастунак добры будзе
Лагерным сябрам.

Рыбу нам засмажыць кухар;
У вячэрні час
Хлопцы ціха будуць слухаць,
Абкружыўшы нас:

— Там, дзе голле мыюць вербы
У яснай глыбіні,
Паласатыя, як зебры,
Ходзяць акуні...

ПЕСНЯ АБ РЫМЕ КУНЬКО

Дагарае зара над прылессем,
Паў на ціхае поле туман.
Узнімайце, таварышы, песню
Пра дачку змагароў-партызан.

Гэй, гарніст, над ракой
Затрубі у прастор.
Прыдзе Рыма Кунько
На святочны касцёр.

Паклялася маленькая Рыма
Над замучаным братам сваім:
— Загадай, як салдату, Радзіма,
Я пайду, як салдат, у баі...

Гэй, гарніст, над ракой
Затрубі у прастор.
Крочыць Рыма Кунько
На святочны касцёр.

Партызанскаю ночкай сцюдзёнай
Ад яе загарэлай рукі
Палыхалі кругом гарнізоны,
Пад адхоны ішлі цягнікі.

Гэй, гарніст, над ракой
Затрубі у прастор.
Прыдзе Рыма Кунько
На святочны касцёр.

Зіхаціць у далёкіх туманах,
Нібы гальштук чырвоны, зара
На грудзях дарагога кургана,
Дзе маленькая наша сястра...

Гэй, гарніст, над ракой
Затрубі у прастор.
Прыдзе Рыма Кунько
На святочны касцёр.

Славіць край наш адважныя справы,
Славіць Сталін вялікі ў Маскве.
І суровая Рыміна слава
У дружынах вясёлых жыве.

Гэй, гарніст, над ракой
Затрубі у прастор.
Крочыць Рыма Кунько
На святочны касцёр.

ЗАЛАТАЯ КНІГА

Высачэзнае жыта тады цвіло,
Драмала на пасеках ціш...
Жалезнае ліха прышло ў сяло,
На танках — магільны крыж.

Загрукалі дзверы маўклівых хат.

Чужая гамонка

Чужых салдат.

Збіваюць у хаце са скрыні замок,

Скінуўшы ранцы з плеч.

Бацька маўчыць, і хлопчык замоўк.

Ціха

паліцца

печ...

Пыльныя каскі ляглі на сарвэт.

На покуце —

Дым сігарэт.

Чырвоная кніга аздобіла кут,

Сталіна словы —

у ёй.

Не проста кніга стаяла тут, —

Збавенне

ад гора, няволі, пакут,

Шчасце

хадзіць па зямлі сваёй,
Права
валодаць зямлёй.
Узяў «Канстытуцыю» немец руды
І кінуў кнігу—
у печ.

Цяжка
узняўся калгаснік тады,
Аж хруснулі косткі плеч:
— Хіба гэта можна спаліць агнём,
Пад сэрцам яна ляжыць...

Ураз
заблішчэлі штыкі кругом

Шырокія,
як нажы.

Вочы закрыўшы, не бачыў хлапчук,
Як бацьку штурхаў прыклад.
За хатай

сухі страляніны грук.

— Тата!..

Не прыдзе назад...

Паліцца печка, яліна трашчыць.

Танкі з крыжамі стаяць на двары.

Здзіўлена хлопчык на печку глядзіць:

Кніжка ў агні не гарыць.

І выхапіў хлопчык з агню калянкор,

Выбег, трывожны, на двор.

Сцяжынка...

Градкі...

Малінавы лог...

Мільгалі пяткі

парэпаных ног.

За логам —

узлесе

І шляху канец.

Спыніўся ў лесе,

Стаміўся хлапец.
Ды блізка да дуба,
а ў дубе—дупло,
Спавітае сеткай зялёнай галля.
Надзейнае месца!..

... Хадзіла сяло
Да гэтага дрэва пасля.
Чыталі ля дуба натоўпы людзей
Кнігу сваіх заповітных надзей.
Там фронта ляснаго сівы генерал
Збіраў батальёны,
Зрабіўшы прывал.
Ля слыннага дуба
ад зор і да зор
Стаяў партызанскі бяссонны дазор...
Там сёння ржавее патронная медзь.
Новыя хаты пачалі дымець.

Чырвоная кніга аздобіла кут,
Сталіна словы —
у ёй.

Не кніга —
збавенне
ад гора, пакут,
Права
на шчасце, працу, спакой,
Права
валодаць зямлёй!

КАСТРЫЧНІЦКІ СЦЯГ

Да свята
Шылі дзяўчаты
Чырвоны
Штандар крылаты.
Палалі
Агнём палянкі:
Не спалі
Ноч партызанкі,
Шылі
У палотнішча зоры
І чырвань
Зары над борам.
Зрабілі
Яны да свята
Вялізны
Штандар крылаты...
— Дзе ён
Надзьмецца,
Як ветразь? —
Сосны
Пытаюцца ў ветра.
У Мінску,
Калгасных вёсках —
Кругом

Нямецкае войска.
У пушчы
Страчаюць дзеці
Кастрычніцкае
Дасвецце.
Ім не пайсці
З дзеразою
Да школы
Сцежкай лясною:
Мінны пасеў
Навакола;
Спалена
Родная школа...
Вецер
Пытае ў дыме:
— Дзе ранне
Штандар уздыме?..
З палянак
Відно ў зацішку
Здалёку
Драўляную вышку.
Пад вышкай
Рыпяць абозы,
Ды восень
Паліць бярозы.

І хлопцы
Са сцягам выйшлі,
Міны узяўшы,
Да вышкі.

Уранні
Сцяг па-над ёю
Успыхнуў
Зыркай зарою,
Асвятліў

Палеткі, хаты,
Асляпіўшы
Вочы катам.

Каты
Палезлі на вышку —
Нічога
У іх не вышла:
Падаюць
Злосныя немцы —
Міны
На кожнай ступеньцы.
Трапеча,
Славячы свята,
Чырвоны
Штандар крылаты.

Стралялі
У зыркае крылле,
Потым
Салому вазілі.
Ноччу,
Крывавячы хмары,
Вышка
Трашчэла ў пажары.
А сцяг?..
Над круглай зямлёю
Поўнеба заняў
Сабою.

СОСНЫ

Як вечная слава,
І зімы і вёсны
Шумяць над гарою
Зялёныя сосны.

Хмурынкай высока
Вяршыні спавіты,
І хвалямі ходзіць
Пад соснамі жыта...

З чыгункі, з-за бору,
Пад сховаў тумана
Прынеслі мінёра
Сюды партызаны.

Пяскі залатыя
Узняўшы лапатай,
Сябры баявыя
Засыпалі брата.

Салют над магілай
Не грывнуў у далі:
Для боя
Набоі
Байцы зберагалі.

Сказалі на ростань
Таварышу людзі:
— Зямліца пагостам
Не ляжа на грудзі.

Па катах ударым,
Аж хвоі-сястрыцы
Асыплюць, таварыш,
На дзёран ігліцы.

Тут зоры агністы,
Тут бачна дарога,
Дзе песняй гарніста
Звініць Перамога...

.

Пад цягляя сосны
Сцяжынка прамята.
На дзёране росным —
Бяссертнік і мята.

Вянкі для героя
Ляглі тут зарою.
Звініць пад гарою
Жніво залатое.

Спявае дзяўчына
Ля новае хаты.
Дарогай з Берліна
Праходзяць салдаты.

Як вечная слава,
І зімы і вёсны
Шумяць над магілай
Зялёныя сосны.

УРАЛЬСКІ ТАНК І ВЁСКА СУНІЦЫ

У горах Урала —
За хмарамі кедры;
Ішлі рудакопы
У цёмныя недры.

І думалі людзі
Начамі ў забоях
Пра танк небывалы
Для грознага боя.

Зямля залатая
Руду аддавала,
Каб домны кіпелі
Патопам метала.

Стаханаўцаў рукі
І мудрыя краны
Збіралі па частках
Яго, велікана.

І выліты гневам
З уральскай пароды,
Стаяў ён, гатовы
У бой і паходы.

Маленькі рамеснік
На змене бяссоннай
Пакрыў яго фарбай,
Як травы, зялёнай.

Сядзеў на гармаце
Віхрасты хлапчына,
На вежах малюючы
Зоры Айчыны.

На важнай рабоце
Не спаў ён дзве ночы,
Зліпаюцца вочы,
Суровыя вочы.

Ды сон разагнаўшы
Ля новай гарматы,
Прыходзяць на памяць
Матуля і хаты,

Якія пакінуў
У грознае лета,
Якія у немцаў
Цяпер за поўсвета...

І хлопчык з надзеяй
Пісаў над байніцай:
«**Вярні маю родную
Вёску Суніцы!**»

У закліку літар,
Магутны, зялёны,
Танк выбег у грукат
Гармат палігона.

А потым цягнулі
Яго паравозы
Па горнай, смалістай
Таежнай дарозе.

Яго з эшалонам
Глыталі тунелі.
Над Волгай раздольнай
Масты прашумелі.

За дымным Смаленскам
На цёмным паўстанку
Машыну згрузілі
Байцы на палянку.

На бронь накідаўшы
Вясёлых ялінак,
Танкісты паілі
Маторы бензінам.

Чытаў генерал
Над магутнай байніцай:
**«Вярні маю родную
Вёску Суніцы!»**

Па закліку літар,
Узняты загадам,
Танк выбег на поле,
Ударыў снарадам.

Багата на полі
Для помсты работы —
Крышыў кулямёты,
Бетонныя доты.

ВЯРНІ МАЮ
РОДНУЮ
ВЁСКУ

Агнём абарона
Варожая стрэла,
Насустрач грывелі
Грывотамі стрэлы.

Хоць білі гарматы
Па сыну Урала,
Ды бронь баявую
Снарадам не брала!

І танк наляцеў
На парадкі пяхоты;
Крычалі ад жаху
Зялёныя роты.

На бронь наліпалі
Мундзіраў палоскі...

.
Ён першым спыніўся
На вуліцах вёскі.

Спацелы танкіст
Паказаўся над люкам.
Жалобная вёска.
Без вокан. Без гукаў.

І дзівіцца бабка
На зоры, байніцы...
— Як вёска завецца?
— Сыночак, Суніцы...

СЫН САЛДАТА

Сорак чацверты добры год ішоў.
Курыўся пылам і пажарам шлях.
І палавалі сцяга ясны шоўк
У родных вызваленых гарадах.

У душным водары ліпнёвых ліп,
Запрудзіўшы пад Мінскам бальшакі,
Брыгады партызанскія ішлі,
Страчалі сталінградскія палкі.

Тут дзень і ноч грымеў жалезны гром.
Звініць былінамі зялёны лес.
Засыпаў крупаўскі іржавы лом
Чыгуначных адхонаў жоўтапес.

Дзівіліся байцы гвардзейскіх рот,
Курылі партызанскі самасад.
Рыпеў абоз лясны.
Каля падвод
Спяваў хлапчук, узняўшы аўтамат.

Зачаравана ён глядзеў на шлях,
Што грукатаў, запылены, у даль.
Як сонца, на расхрыстаных грудзях
Іскрыўся з бронзы выліты медаль.

Пад сонцам парыжэлі каласкі
Узнятых ад здзіўлення броў.
А можа іх кранулі языкі
У цемрадзі зацеplеных кастроў?..

У выбаінах трэскіх, пад гарой,
Малы каню дапамагаў плячом.
Шырокагруды, з грываю рудой,
Быў конь пазначаны чужым таўром.

Дыміла вось нямазаных калёс:
Цягнуў бяргенне потны жарабок.
З трохтонкі крыкнулі:
— Куды павёз?
— На хату новую вязу, браток...—

Сказаў байцу маленькі партызан,
І пасвятлелі вочы у салдат:
Нібы на прысаку сярод палян
Зіхцелі вокны збудаваных хат.

* * *

Грукоча шлях вайсковы,
Нібы веснаход.
Падлічваюць падковы
Вёрсты на заход.

Узняўся пыл слупамі
Шэрымі да хмар.
«Қацюшы» пад чахламі,
З кухняй кашавар.

Пантоны на трохтонках,
Зыркія штыкі.
Гудуць, як восы, тонка
У небе ястрабкі.

На танках, як на печах,
Расселіся байцы.
Ідуць з лясоў настрэчу
З вінтоўкамі касцы.

Густая канюшына
Сумуе ля прысад.
Ідуць касцы.
Хлапчына
Сціскае аўтамат.

Пра кавуны, пра Янку
Ліецца песні звон,
Трафейны італьянскі
Пяе акардыён.

І конь шпарчэй ступае,
Пазначаны таўром,
І цэлы фронт жадае
Хлапцу
адгрукаць дом

Ды зрэзаць канюшыну
Жадае ад душы.

Ляціць, гудзе машына
Штабная па шашы.

— З паходу, ваявода?!
Да маткі на прывал? —
Спыніўся ля падводы,
Жартуе генерал.

— Як зваць цябе? —
Ласкава
Глядзіць на хлопца ён.

Суняўся запявала,
Замоўк акардыён.

І з кожнае падводы
Грыміць зычліва крык:
— Кандрат...
— Кандрат Прыгода...
— Славуты падрыўнік!..

— Па бацьку — не Рыгораў? —
Здзівіўся генерал.
— Рыгораў я, з-пад Горак,
З Кружынавых Прагал.

Мой бацька ў вас? — пытае,
Узрушана Кандрат.
А генерал чакае,
З грудзей сваіх здымае
Медаль за Сталінград.

Сказаць ён штосьці хоча,
На погарбы магіл
Зірнуў і выцер вочы:
Дарожны душны пыл.

Успомніў ён салдата,
Забітага ў снягах —
Героя Сталінграда
З Крушынавых Прагал...

— Дзе бацька?..—
Ў непакоі
Глядзіць на шлях Кандрат.
— Вось памяць аб героі,
Медаль за Сталінград
Насі, сыноч...

Машына
Штабная загула,
Слязою ў каляіны
Цячэ з бярэвён смала.

Маўчаць сябры Кандрата...
І зноў ідзе Кандрат,
Трывогаю абняты,
Сціскае аўтамат.

Ідзе ён за падводай
Сярод лясоў, лагчын,
Дарогай фронт з усходу
Грукоча на Берлін.

ГАЛУБЫ

(Паэма)

Хто знае з вас у Мінску
Драўляны ціхі дом
На вуліцы Тбіліскай,
На той, дзе мы жывём?

Чарэшні каля вокан,
Шуміць над ганкам клён.
Гудзе, дыміць навокал
Чыгуначны раён.

На Брэст, Маскву ды Гомель
Праходзяць цягнікі.
Чутны заўсёды ў доме
Вясёлыя гудкі.

У небе дым і копаць,
Жалезны гром работ.
А тут прапах укропам
Пад вокнамі гарод.

Чырвоны мак у шыбах
Адлюстравала шкло,
І чысціць белы голуб
На коміне крыло.

Раптоўна ён надзьмецца
І веерам хваста
Пачне са стогнам смецце
На коміне змятаць.

Пачуўшы варкаванне,
У мроку пад страхой
Застогне самы ранні
З галубкай маладой.

І на гары, дзе пухам
Пакрыты хатні лом,
Адкажа турман пухлы
З вясёлкавым валём.

Падвешаны там кошыкі
Пад вільчык акурат,
Каб не дасталі кошкі
Малых галубянят.

Вузенькае аконца
Зашклёна сінявой.
З аконца промень сонца
Лёг пыльнай паласой.

Не моўкнучы, галубкі
Варкуюць на гары,
У беласнежных шубках
Гуляюць па двары.

Як толькі выйдзе з хаты
Мікола Бурачок,
Ляціць вяртун чубаты
Адразу на плячо.

Зірне на неба Коля
Ды возьме пальцы ў рот.
На вуліцах вакольных
Супыніцца народ.

Аглушаныя свістам,
Прыціхнуць хлапчукі.

Над вуліцамі чысты,
Без воблачка, блакіт.

Узніме горда голаў
І, ляснуўшы крылом,
Пакіне белы голуб
Драўляны ціхі дом.

За ім—вартун і турман.
А потым—не злічыць:
Нібы над домам бура
Снягамі зашуміць.

Куды вы ні зірніце —
Усюды чарадой
Купаюцца ў блакіце
Высока над зямлёй.

Вясёлая, крылатая,
Дзіцячая любоў —
Над вуліцай узнятыя
Аблокі галубоў!

* * *

Афішамі ў сталіцы
Заклеен кожны плот.
Трамвай звініць, імчыцца.
Спяшаецца народ.

З фабрычнага раёна
І прыгарадных хат
Ідуць да стадыёна,
Нібыта на парад.

На ўсіх афішах слова
Вялізнае:
«ФУТБОЛ».
Аб ім, аб ім размовы
І спрэчкі навакол.

Трывожнае пытанне
Чутно з усіх бакоў:
— Ці выйграюць мінчане
Сягоння ў масквічоў?..

Пытаем мы таксама
У Колі Бурачка:
— Ці выйграе «Дынама»
Сягоння ў «Спартака»?

— Напэўна, возьме наша... —
Сур'ёзны Бурачок,
Задыхаўшыся, кажа: —
Шырэй, рэбяты, крок...

Трубач і шызы турман
За пазухай у нас.

Бяруць білеты штурмам
З маленькіх вокан кас.

Каб часам не спазніцца,
Да вокан дзееюкі
Стараюцца прабіцца,
Штурхаючы ў бакі.

А мы ў чаргу пастанем.
Мы — піонеры.

Нас
Прыкмецяць грамадзяне,
І сцішыцца ля кас.

Заўсёды мы з білетам
Ідзем на стадыён.
Прасторам,
Сілай,
Летам
Настрэчу дыша ён.

На полі дзве каманды
Навыцяжку стаяць,
Чакаючы каманды
Чаканы бой пачаць.

Яшчэ да іх падлеткі
Бягуць па мураве,
Нясуць ахапкам кветкі
І Мінску і Маскве.

Ды вось усе пачулі
Свісток.

Пара, пара!
Балельшчыкі ўздыхнулі:
— Ні пуха, ні пяра...

І мяч ляціць стралою,
Каманды — наўздагон.
Стаіць над полем боя
Мяча тугога звон.

Нібыта ў буру чайкі
Над морскаю вадой,

Мільгаюць хутка майкі.
Кіпіць упарты бой.

Удары. Павароты.
Віхураю атак
На мінскія вароты
Пайшоў,
 пайшоў «Спартак».

Хвалююцца мінчане.
І сэрцаў стук чуцён:
То затаіў дыханне
З трывогай стадыён.

Прамовіў хтось:
— Не выйграць...
Ужо гучыць удар.
Ды скочыў, нібы тыгра,
Насустрач варатар.

Зноў мяч ляціць стралою,
Каманды — наўздагон.
Стаіць над полем боя
Мяча тугога звон.

Дынамаўцы з разгону
Ламаюць дружна фронт,
Прарваўшы абарону,
Імчацца да варот.

А мяч вядзе Назараў.
(Ад сеткі блізка ён!)
І
 пушачнага ўдара
Чакае стадыён.

— Хутчэй!..—крычаць падлеткі.
Як стрэл, гучыць удар.
З мячом ляціць у сетку
Падбіты варатар.

Хвілінай урачыстай
Дрыжыць блакіт і дол —
Мінчане крыкам, свістам
Вітаюць першы гол.

Паведаміць нам трэба
Знаёмых і сяброў —
Пускаем мы
у неба
Пярэстых галубоў.

Ляці, кружыся, турман,
Скажы сябрам, трубач:
— Забілі нашы штурмам
У сетку першы мяч!

Вясёлая, крылатая,
Дзіцячая любоў —
Над горадам узнятыя
Аблокі галубоў!

* * *

Мы на вакзале.
Гоман.
Вясёлыя гудкі.
На Вільнюс, Брэст і Гомель
Праходзяць цягнікі.

Як многа ў нас зялёных,
Прыгожых гарадоў,

І ў кожным стадыёны
Пад крыллем галубоў!

Ды горад ёсць адзіны
Найлепшы на зямлі —
Масква, краса Радзімы,
Сталіца ўсіх сталіц.

Туды з бацькоўскай хаты
Мы шлем сваю любоў —
Чубатых ды крылатых,
Паштовых галубоў.

Вязуць іх футбалісты
На свой чарговы матч.

Як прывітаюць свістам
І крыкам першы мяч,
Іх пуцяць у блакіты,
Каб перадалі нам,
Мінчанам,
Землякам:
— У сетку гол забіты!..

Над шумнаю Масквою
Пакружаць трубачы,
На вежы са звяздою
Прысядуць адпачыць.

А з вежы той высокай
Каменнага Крэмля
Адкрылася далёка
Зялёная зямля:
Лясы...

палі...

і ў Мінску

Маленькі родны дом
На вуліцы Тбіліскай,
На той, дзе мы жывём;
Дзе ў засені зялёнай
Мікола Бурачок
Стаіць пад ціхім клёнам,
Чакае трубачоў...

Узніме горда голаў
І, ляснуўшы крылом,
Закружыць белы голуб
Высока над Крэмлём.

Нібыта ветлы ветразь
У вышыні шуміць —
З хвастом, раздзьмутым ветрам,
Трубач дамоў ляціць.

Крылаты голуб міра!
Па-над Масквою ён
З Парыжа і Каіра
Усім сябрам відзён.

Там поступ дэманстрацый
І воклічы чутны:
Ганьбуюць людзі працы
Падпальшчыкаў вайны.

Дрыжыць на плошчах камень.
Рабочыя ідуць.
І хлапчукі з бацькамі
Сцягі, сцягі нясуць.

— За мір!..—
Гудзе паводкай
З далёкіх гарадоў,

Дзе нашы аднагодкі
Пускаюць галубоў.

Над Рымам голуб міра
Заляскае крылом
У згодзе самай шчырай
З тым, што над Крэмлём.

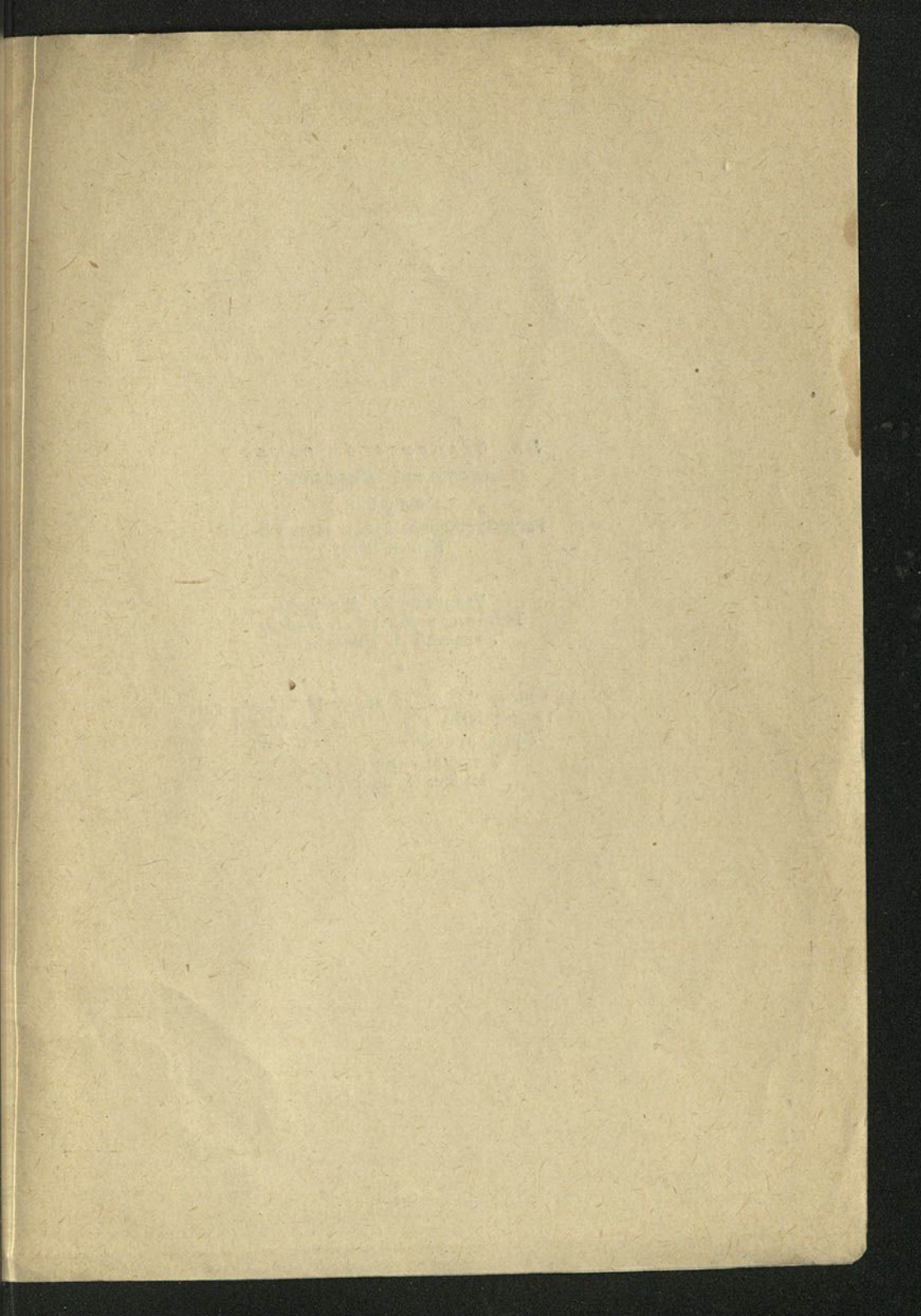
За ім—вяртун і турман.
А потым—не злічыць:
Нібы над плошчай бура
Снягамі зашуміць.

Вясёлая, крылатая,
Дзіцячая любоў —
Па-над зямлёй узнятыя
Аблокі галубоў!

ЗМЕСТ

	Стар.
Касцёр	3
Легенда нашай зямлі	6
Маленькія геологі	8
Зялёная крэпасць	11
Мой старэйшы брат	14
Матчына песня	16
Лагер	18
Раніца	21
Акуні	22
Песня аб Рыме Кунько	24
Залатая кніга	26
Кастрычніцкі сцяг	29
Сосны	32
Уральскі танк і вёска Суніцы	34
Сын салдата	39
Галубы (паэма)	44

1964-к

На беларусском языке
Анатолий Велюгин

Голуби

Государственное издательство БССР
Минск 1949

*

Рэдактар *Ул. Шахавец*
Тэхнічны рэдактар *Л. Прагін*
Карэктар *А. Даніловіч*

*

АТ 02548 Падп. да друку 18/XII—49 г.
Тыраж 8000 экз. Папера 60×84
Друк. арк. 3½ Зак. 432.

Друкарня імя Сталіна,
Мінск, Пушкіна, 55.

+

a

Цана 2 руб.

Бел. едзет
1994 г.

80000003073144